

ПІДГОТОВКА КАСАЦІЙНОГО РОЗГЛЯДУ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА ПРАКТИКА ЗДІЙСНЕННЯ

Скоковська Я. П.

Стаття присвячена дослідженню особливостей підготовки касаційного розгляду. Визначено поняття підготовки касаційного розгляду. Зокрема, визначено місце підготовки касаційного розгляду в структурі стадії провадження у суді касаційної інстанції; розкрито послідовність вирішення суддею-доповідачем питань, що виникають під час підготовки до касаційного розгляду; акцентовано увагу на строках, встановлених законодавством для вчинення певних дій, передбачених кримінальним процесуальним законодавством для організації підготовки касаційного розгляду; детально розписано особливості кожної з підготовчих дій та їх правове регулювання. На підставі аналізу вимог кримінального процесуального законодавства та судових рішень суду касаційної інстанції визначено основні проблемні питання, що виникають на цьому етапі стадії касаційного розгляду, та запропоновано шляхи їх вирішення.

Також наведено правові позиції Європейського суду з прав людини щодо встановлення фактів порушення національного законодавства, які виникають, у тому числі, у зв'язку з неналежним виконанням положень закону щодо підготовки касаційного розгляду. Для прикладу наведено рішення, якими встановлено порушення права на захист через неналежне повідомлення учасників кримінального провадження про дату розгляду цього провадження судом касаційної інстанції.

Особливу увагу приділено питанням, які гарантують захист прав та законних інтересів учасників судового розгляду. Серед них слід назвати право на безпосередню участь у судовому засіданні суду касаційної інстанції, участь у судовому засіданні шляхом відеоконференції, обов'язкову участь захисника, зупинення виконання судових рішень.

За результатами дослідження сформувано висновок, що правильна організація підготовки касаційного розгляду та своєчасне виконання завдань цього етапу касаційного розгляду свідчать про дотримання загальних засад кримінального провадження, таких як верховенство права, законність, рівність перед законом і судом, забезпечення права на захист, доступ до правосуддя, розумність строків.

При цьому наголошено на недостатності строку, встановленого Кримінальним процесуальним кодексом України, для підготовки касаційного розгляду, обґрунтовано необхідність збільшення цього терміну з посиленням на судові рішення суду касаційної інстанції.

Ключові слова: касаційний розгляд, підготовка касаційного розгляду, суд касаційної інстанції, кримінальне провадження, відкриття касаційного провадження, витребування матеріалів кримінального провадження, зупинення виконання судових рішень, заперечення на касаційну скаргу.

Skokovska Ya. P. Preparation of cassation proceedings in criminal proceedings: legal regulation and implementation practice

The article is devoted to the study of the peculiarities of preparation for the cassation review. In this article it is defined the definition of the concept of preparation of cassation proceedings. In particular, it is determined that the place of preparation of cassation consideration in the structure of the stage of proceedings in the court of cassation; it is revealed the sequence of resolving the issues that arise during the preparation for the cassation hearing by the judge-rapporteur; attention is focused on the terms established by the legislation for the commission of certain actions provided by the criminal procedural legislation for the organization of the preparation of the cassation review; it is described in details the features of each of the preparatory actions and their legal regulation.

It is also mentioned the legal positions of the European Court of Human Rights on the establishment of facts of violation of national law, which are arisen, inter alia, in connection with the improper implementation of the provisions of the law on the preparation of cassation proceedings. For example, there are explored the decisions where was found a violation of the right to defense due to improper notification of the participants

in the criminal proceedings on the date of consideration of these proceedings by the court of cassation.

Particular attention is paid to issues that guarantee the protection of the rights and legitimate interests of litigants. Among them is the right to directly participate in the court session of the court of cassation, participation in the court session by videoconference, mandatory participation of defense counsel, suspension of execution of court decisions etc.

The study concluded that the proper organization of the preparation of the cassation review and timely implementation of the tasks of this stage of the cassation review indicate compliance with the general principles of criminal proceedings, such as rule of law, legality, equality before the law and court, protection of rights, access to justice reasonable timeliness.

At the same time, it is emphasized the insufficiency of the term established by the Criminal Procedure Code of Ukraine for the preparation of cassation proceedings, it is substantiated the necessity of increasing this term with reference to court decisions of the court of cassation.

Key words: *cassation proceedings, preparation for cassation proceedings, court of cassation, criminal proceedings, opening cassation proceedings, demanding materials of criminal proceedings, suspension of execution of court decisions, objection to the cassation appeal.*

Постановка проблеми та її актуальність. Провадження в суді касаційної інстанції являє собою стадію кримінального провадження, в якій суд касаційної інстанції здійснює в межах касаційної скарги перегляд судових рішень судів першої та апеляційної інстанцій і за його результатами встановлює правильність застосування цими судами норм матеріального та процесуального права (частини 1 і 2 статті 433 КПК України) [1]. Значення касаційного провадження, як відзначає Н.Р. Бобечко, полягає в тому, що воно є гарантією захисту прав, свобод і законних інтересів особи у кримінальному провадженні; гарантією правильного розгляду та вирішення кримінального провадження судами нижчих інстанцій (гарантією правосуддя); однією з форм контролю за судовою діяльністю судів нижчого рівня з боку судів вищого рівня; останнім національним засобом правового захисту прав і свобод людини перед зверненням до відповідних міжнародних установ чи відповідних міжнародних організацій [2, с. 370].

У структурі стадії провадження в суді касаційної інстанції умовно можна виокремити декілька етапів, одним із яких є підготовка касаційного розгляду, яка займає проміжне становище між касаційним оскарженням і касаційним розглядом. Зазначений етап має вагоме значення для здійс-

нення касаційного провадження загалом, оскільки від правильної організації підготовки касаційного розгляду залежить дотримання низки визначених частиною 1 статті 7 КПК України загальних засад кримінального провадження, до яких належать верховенство права, законність, рівність перед законом і судом, забезпечення права на захист, доступ до правосуддя, розумність строків тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблематики касаційного провадження у кримінальному процесі присвячена значна увага науковців. Зокрема, до її теоретичних і практичних аспектів звертаються В.В. Безпала, Н.Р. Бобечко, Н.Г. Габлей, Н.В. Глинська, І.В. Гловюк, О.М. Дроздов, А.М. Євмін, Л.М. Лобойко, В.І. Маринів, В.Г. Пожар, І.В. Ракіпова, Л.Я. Стрельбіцька, В.В. Шапула, у працях яких детально розкриваються поняття, сутність і завдання зазначеної стадії кримінального провадження, досліджується зміст окремих її етапів, характеризуються підстави для зміни та скасування судових рішень, наводяться вимоги до структури та порядку ухвалення рішень суду касаційної інстанції тощо. Водночас підготовка касаційного розгляду як етап стадії провадження в суді касаційної інстанції не була предметом комплексного наукового дослідження у доктрині кримінального процесу, у зв'язку з чим механізм її здійснення сьогодні залишається недостатньо дослідженим.

Метою статті є розкриття на основі дослідження положень кримінального процесуального законодавства та практики суду касаційної інстанції особливостей підготовки кримінального провадження до касаційного розгляду.

Виклад основного матеріалу. Підготовка касаційного розгляду регулюється статтею 430 КПК України. Так, відповідно до частини 1 цієї статті, суддя-доповідач протягом десяти днів після відкриття касаційного провадження без виклику сторін кримінального провадження надсилає копії ухвали про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження разом із копіями касаційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки й встановлює строк, протягом якого можуть бути подані заперечення на касаційну скаргу; витребує матеріали кримінального провадження; вирішує заявлені клопотання; вирішує питання про зупинення виконання судових рішень, які оскаржуються; вирішує інші питання, необхідні для касаційного розгляду [1]. При цьому, на відміну від рішення про відкриття касаційного провадження, яке з огляду на вимоги

частини 1 статті 428 КПК України приймається колегіально, дії щодо підготовки касаційного розгляду з урахуванням частини 1 статті 430 КПК України вчиняються суддею-доповідачем одноосово.

У доктрині кримінального процесу дії судді-доповідача в межах підготовки касаційного розгляду умовно поділяють на дві групи, такі як обов'язкові та факультативні. Обов'язковими є такі рішення та дії судді-доповідача, які він повинен ухвалити й вчинити з огляду на засаду публічності (*ex officio*), а факультативними - ті, які він виконує тільки з ініціативи заінтересованих осіб [2, с. 165]. До обов'язкових належать дії судді-доповідача щодо надсилання копій ухвал про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження разом із копіями касаційних скарг, інформацією про їхні права та обов'язки й встановлення строку, протягом якого можуть бути подані заперечення на касаційну скаргу; витребування матеріалів кримінального провадження. Факультативними діями є дії, які вчиняються суддею-доповідачем у разі задоволення ним клопотань учасників судового провадження. Таким чином, в основу наведеного поділу покладено імперативний характер нормативних приписів, які закріплюють відповідні дії судді-доповідача з підготовки касаційного розгляду. Відповідно, обов'язкові підготовчі дії вчиняються ним незалежно від наявності про це клопотання учасників судового провадження, а факультативні, - навпаки, лише за наявності відповідного клопотання.

Відповідно до частини 1 статті 430 КПК України, зазначені в ній підготовчі дії підлягають виконанню суддею-доповідачем протягом десяти днів після відкриття касаційного провадження [1]. Проте зазначений строк вбачається недостатнім з огляду на те, що для направлення копій ухвал про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження разом із копіями касаційних скарг та інформацією про їхні права й обов'язки суддя-доповідач повинен використовувати лише дані, наявні в матеріалах кримінального провадження, а саме інформацію про всіх учасників судового провадження, зокрема їх прізвища, імена та адреси, що зумовлює необхідність вчинення ним низки процесуальних дій. Так, суддя-доповідач після того, як було прийняте колегіальне рішення про відкриття касаційного провадження за касаційною скаргою/касаційними скаргами, повинен надати вказівку секретарю судового засідання про витребування з місцевого суду інформації про учасників судового прова-

дження, в якому відкрито касаційне провадження. Водночас суддя повинен витребувати матеріали кримінального провадження з того самого місцевого суду. Відповідно до пункту 17.6 Інструкції з діловодства Верховного Суду (далі - ВС), затвердженої Наказом керівника апарату ВС від 31 січня 2020 року № 11 (далі - Інструкція з діловодства), копія ухвали про відкриття провадження у справі, якою суддя-доповідач витребує справу, копія ухвали про витребування справи надсилаються електронною поштою на електронну адресу відповідного суду [3].

Використання такого способу отримання інформації між судами значно спрощує процес підготовки кримінального провадження до касаційного розгляду та сприяє дотриманню строків, визначених частиною 1 статті 430 КПК України. Водночас у практиці наявні непоодинокі випадки, коли місцеві суди або направляють інформацію про учасників судового провадження одночасно з матеріалами цього провадження, або за певних обставин не можуть негайно виконати запит на надання інформації, наприклад, із тих підстав, що матеріали кримінального провадження ще не повернуті до місцевого суду після апеляційного розгляду.

Таким чином, суддя-доповідач з об'єктивних причин не завжди може дотриматися встановленого частиною 1 статті 430 КПК України строку на вчинення підготовчих дій до касаційного розгляду.

Крім того, норми кримінального процесуального закону покладають на суддю-доповідача обов'язок встановлювати строк, протягом якого особи, визначені статтею 425 КПК України, мають право подати заперечення на касаційну скаргу. Ця дія є однією з умов дотримання загальних засад кримінального провадження, зокрема рівності учасників судового розгляду та доступу до правосуддя. Водночас кримінальний процесуальний закон не передбачає конкретний строк, протягом якого учасники касаційного розгляду повинні надіслати до суду свої заперечення на касаційну скаргу/касаційні скарги. Натомість визначення тривалості цього строку законодавець закріплює як дискреційне повноваження судді-доповідача, в ході реалізації якого він повинен врахувати, що встановлюваний строк, як зазначає С.М. Міщенко, має відповідати принципам розумності, бути достатнім для викладу заперечень на касаційну скаргу та враховувати реальну можливість отримання копій ухвали, касаційної скарги та інших документів [4, с. 771].

Проте аналіз судової практики свідчить про те, що суддями не сформовано єдиного підходу до встановлення строку на подання заперечень. Так, одні судді встановлюють цей строк шляхом визначення конкретного періоду, і зазвичай він становить від семи до тридцяти календарних днів (Ухвали Касаційного кримінального суду у складі ВС (далі - ККС ВС) від 27 липня 2021 р. у справі № 241/961/16-к, від 13 вересня 2021 р. у справі № 521/15375/14) [5; 6]. Інші судді встановлюють строк подання заперечень шляхом вказівки на конкретний момент, яким є початок касаційного розгляду (Ухвала ККС ВС від 30 серпня 2021 р. у справі № 727/5464/19) [7].

Вимоги до заперечень на касаційну скаргу містяться у статті 341 КПК України, проте у судовій практиці трапляються випадки, коли учасники судового провадження не розуміють значення слова «заперечення», яке фактично має бути незгодою з касаційною скаргою. Так, в окремих випадках до суду касаційної інстанції надходять документи, що мають назву «заперечення на касаційну скаргу», проте за своїм змістом ці документи є касаційними скаргами, що містять касаційні вимоги (Ухвала ККС ВС від 27 листопада 2020 р. у справі № 307/1403/18) [8]. Якщо заперечення на касаційну скаргу, що надійшли до касаційної інстанції, містять касаційні вимоги, колегія суддів розглядає такі заперечення як касаційні скарги та ухвалює одне з рішень, передбачених статтями 428-429 КПК України, перевіряючи ці документи щодо відповідності вимогам статті 427 КПК України.

Крім того, в судовій практиці наявні випадки, коли на адресу суду касаційної інстанції надходять заперечення від осіб, які, відповідно до статті 431 КПК України, не мають права подавати заперечення. У такому разі колегія суддів приймає рішення про повернення таких заперечень особам, які їх подали (Ухвала ККС ВС від 3 лютого 2020 р. у справі № 456/1917/15-к) [9].

Як правило, рішення стосовно всіх зазначених дій (направлення копії ухвали про відкриття касаційного провадження учасникам судового провадження разом із копією касаційної скарги, інформації про їхні права та обов'язки, а також роз'яснення учасникам судового провадження права подати заперечення на касаційну скаргу) суддею-доповідачем відображаються в одній ухвалі.

Під час підготовки касаційного розгляду суддя-доповідач також вирішує заявлені клопотання. Як відзначає С.М. Міщенко, якщо до суду касаційної інстанції надійшли клопотання про здійснення касаційного розгляду у режимі відеоконференції,

забезпечення засудженого під час касаційного розгляду перекладачем, здійснення провадження за відсутності учасника судового провадження тощо, суддя-доповідач, розглянувши клопотання, зобов'язаний постановити мотивовану ухвалу про задоволення чи незадоволення заявленого клопотання [4, с. 771]. Оскільки підготовка касаційного розгляду не є розглядом касаційної скарги по суті, то низка клопотань (наприклад, про визнання доказів недопустимими) не вирішується на цьому етапі суддею-доповідачем одноособово, а підлягають вирішенню колегією суддів під час розгляду касаційної скарги/касаційних скарг на судові рішення в нарадчій кімнаті.

У доктрині кримінального процесу обґрунтовується доцільність колегіального розгляду окремих клопотань за участю сторін та інших заінтересованих осіб. Так, Н.Р. Бобечко до їх числа відносить клопотання про зупинення касаційного провадження. На його думку, запропонована процедура сприятиме ефективному захисту прав, свобод та інтересів сторін, буде запорукою реалізації таких засад кримінального провадження, як змагальність, гласність, право на захист. В ідеалі порядок підготовки касаційного розгляду повинен ефективно поєднувати одноосібні дії та рішення судді-доповідача як більш економічну, швидшу й нескладну процедуру з колегіальним вирішенням деяких питань за участю учасників судового провадження [2, с. 164]. Наведена пропозиція викликає заперечення, оскільки запровадження такого порядку розгляду клопотань про зупинення касаційного провадження ускладнить підготовку кримінального провадження до касаційного розгляду. Це пов'язано з тим, що навіть під час розгляду кримінального провадження по суті в суді касаційної інстанції досить часто трапляються випадки, коли через неявку учасників судового провадження та відсутність даних про їх належне повідомлення про дату, час і місце касаційного розгляду чи неповідомлення ними про поважність причин свого неприбуття за умови, що їхню участь суд визнав обов'язковою, касаційний розгляд доводиться відкладати. Викладені фактори не залежать від волі судді, однак можуть призвести до затягування строку підготовки касаційного розгляду, тобто вони впливають на строк розгляду касаційного провадження.

Окремим пунктом законодавець у частині 1 статті 430 КПК України виокремлює підготовчі дії, пов'язані з вирішенням питання про зупинення виконання судових рішень. Важливість цього питання полягає в тому, що майже в кожній каса-

ційній скарзі сторона захисту, оскаржуючи судові рішення в касаційному порядку, порушує питання про зупинення виконання судових рішень, що набули законної сили. Прийняти рішення про зупинення виконання судових рішень суддя-доповідач може як за клопотанням сторін, так і за власною ініціативою. Таке зупинення має строковий характер і може зберігати свою дію лише до прийняття рішення судом касаційної інстанції.

Під час прийняття таких рішень виникають певні труднощі, оскільки у касаційному порядку оскаржуються судові рішення, що набули законної сили і, як правило, вже звернуті до виконання. Так, на думку Н.Р. Бобечка, підставою для зупинення виконання рішення у стадії касаційного провадження є наявність даних, які вказують на явну неправосудність судового рішення, що виконується. Під явною неправосудністю судового рішення, на думку вченого, варто розуміти комплексну характеристику, яка вказує на його незаконність, необґрунтованість та несправедливість абсолютно очевидного, безсумнівного характеру. При цьому не можуть бути підставами для зупинення виконання судового рішення обставини, що свідчать про різке погіршення стану здоров'я засудженого, важкі умови відбування ним покарання, тяжкі наслідки для його родини, зумовлені виконанням покарання [2, с. 171].

Проте з огляду на судову практику суддя-доповідач не позбавлений можливості врахувати певні обставини, зокрема стан здоров'я особи засудженого або його сімейні обставини, які мають значення для прийняття рішення про задоволення клопотання про зупинення виконання судового рішення. Так, у судовій практиці трапляються випадки задоволення клопотання про зупинення виконання судових рішень саме з підстав незадовільного стану здоров'я або наявності малолітньої дитини тощо (Ухвала ККС ВС від 25 лютого 2021 р. у справі № 751/9003/18) [10].

За наявності для того підстав виконання судового рішення може бути зупинене як повністю (Ухвала ККС ВС від 13 вересня 2021 р. у справі № 402/581/18) [11], так і в певній його частині, наприклад, вирішення цивільного позову або прийнятого рішення про речові докази (Ухвала ККС ВС від 31 серпня 2020 р. у справі № 481/227/18) [12].

При цьому судові рішення має бути належним чином обґрунтоване суддею-доповідачем. Зокрема, в ньому має бути зазначено, з яких підстав клопотання про зупинення виконання судового рішення задоволено повністю або частково,

а також те, чому в іншій частині таке клопотання задоволенню не підлягає.

Відповідно до пункту 17.14 Інструкції з діловодства, копія ухвали про зупинення виконання судового рішення невідкладно направляється на офіційну електронну адресу суду, рішення якого зупиняється, та на його поштову адресу, а також учасникам справи [3].

За відсутності для того підстав суди відмовляють у зупиненні виконання судових рішень, що набули законної сили. Як свідчать результати дослідження судової практики, основною причиною цього є неналежне обґрунтування необхідності зупинення оскаржуваних судових рішень (Ухвала ККС ВС від 15 листопада 2021 р. у справі № 699/434/19) [13].

Перелік питань, визначених частиною 1 статті 430 КПК України, не є вичерпним, що впливає зі змісту пункту 5 частини 1 зазначеної статті, відповідно до якої суддя-доповідач вирішує інші питання, необхідні для касаційного розгляду. У доктрині кримінального процесу до числа цих питань відносять, зокрема, визначення обов'язковості явки певних учасників судового розгляду; залучення перекладача у провадження; доручення органу (установі), уповноваженому законом на надання безоплатної правової допомоги, забезпечення засудженого захисником; доставлення засудженого, який тримається під вартою, у судові засідання, якщо від нього надійшло відповідне клопотання; проведення дистанційного судового провадження за наявності до того встановлених статтею 336 КПК України підстав [14, с. 299]. Дещо уточнюючи наведену позицію, маємо зазначити, що ці питання з урахуванням пункту 3 частини 1 статті 430 КПК України підлягають вирішенню й за відсутності клопотань учасників судового провадження.

У частині 4 статті 430 КПК України законодавець передбачив обов'язковість виклику засудженого в судові засідання для участі в касаційному розгляді, якщо суд визнає обов'язковою його участь, а засудженого, що тримається під вартою, - також у випадках, якщо про це надійшло його клопотання [1]. Виконання цієї норми є дуже важливим для забезпечення дотримання вимог законності, справедливості та рівності перед законом і судом. Її недотримання може мати наслідком встановлення Європейським судом з прав людини (далі - ЄСПЛ) порушення пункту 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі - Конвенція) і, як наслідок, перегляд кримінального провадження за виключними обстави-

нами з подальшим скасуванням судових рішень національних судів. Для прикладу можна навести рішення ЄСПЛ у справах «Коробов проти України» від 21 липня 2011 р. та «Гриб проти України» від 14 грудня 2017 р., в яких було констатовано порушення пункту 1 статті 6 Конвенції у зв'язку з порушенням принципу процесуальної рівності сторін під час провадження у ВС України [15; 16].

Реалізація засудженим права на особисту участь у судовому засіданні суду касаційної інстанції майже не викликає проблем у випадках, коли він не перебуває під вартою і бажає взяти участь у судовому засіданні. Так, засуджений може прибути до зали судових засідань суду касаційної інстанції у визначені суддею-доповідачем день і час або заявити про бажання взяти участь у режимі відеоконференції, що передбачено статтею 336 КПК України. При цьому можливість участі засудженого, як й інших учасників судового провадження, в суді касаційної інстанції шляхом відеоконференції значно спрощує підготовку касаційного розгляду.

У таких випадках секретар судового засідання здійснює резервування залів судових засідань на відповідний проміжок часу у судах та приміщеннях державних установ Державної кримінально-виконавчої служби Міністерства юстиції України (за наявності можливості) для організації проведення судового засідання в режимі відеоконференції. На електронну адресу (або поштову адресу чи факсимільним зв'язком) установи, з якою необхідно встановити відеоконференц-зв'язок, надсилається копія судового рішення про здійснення судового засідання в режимі відеоконференції (за наявності), а учаснику судового провадження, клопотання якого задоволено, повідомляються час та місце проведення судового засідання в режимі відеоконференції (пункт 17.16 Інструкції з діловодства) [3].

Проте виникають певні питання, які повинні бути вирішені суддею у випадку, коли засуджений тримається під вартою і не бажає брати участь у судовому засіданні шляхом відеоконференції, а, навпаки, наполягає на його безпосередній участі, тобто доставленні його до зали судових засідань ВС. У таких випадках потрібно враховувати, що хоча законодавець у частині 1 статті 430 КПК України обмежує вчинення суддею-доповідачем підготовчих дій десятиденним строком, який розпочинається після відкриття касаційного провадження, проте, відповідно до частини 4 цієї статті, вимога засудженого, що тримається під вартою, про його участь у судовому засіданні

суду касаційної інстанції є обов'язковою, тобто на розгляд такого клопотання засудженого зазначений десятиденний строк не поширюється. Таким чином, суддя-доповідач, отримавши клопотання засудженого, що тримається під вартою, про його доставлення до зали судових засідань ВС, повинен прийняти відповідне рішення та надати вказівку про його виконання, навіть якщо закінчився строк підготовки касаційного розгляду (ухвала ККС ВС від 16 жовтня 2019 р. у справі № 567/132/18) [17].

Крім того, в судовій практиці непоодинокими є випадки надходження до суду касаційної інстанції клопотань засуджених про залучення захисника для здійснення захисту за призначенням у випадках, передбачених КПК України та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, після закінчення підготовки та призначення касаційного розгляду. У таких випадках залучення захисника є вагомою гарантією забезпечення права засудженого на захист як однієї із загальних засад кримінального провадження (стаття 20 КПК України), у зв'язку з чим судді-доповідачі задовольняють такі клопотання засуджених поза межами визначеного частиною 1 статті 430 КПК України строку на підготовку касаційного розгляду (ухвала ККС ВС від 17 листопада 2020 р. у справі № 318/2199/16-к) [18].

Разом із здійсненням виклику засудженого у випадках, визначених частиною 4 статті 430 КПК України, суддя-доповідач може викликати у судове засідання для участі в касаційному розгляді інших учасників судового провадження, якщо визнає їх участь обов'язковою. Як зазначає С.М. Міщенко, суддя-доповідач може визнати обов'язковою участь потерпілого, якщо в касаційній скарзі ставиться питання про закриття кримінального провадження, засудженого та потерпілого - якщо ставиться питання про скасування чи зміну вироку суду на підставі угоди про примирення, засудженого - в разі закриття кримінального провадження з нереабілітуючих підстав, тоді як останнє вказує на відсутність у його діях складу кримінального правопорушення [4, с. 772].

Відповідно до частин 2 і 3 статті 430 КПК України, усі рішення, ухвалені суддею-доповідачем під час підготовки провадження до касаційного розгляду, викладаються у формі ухвали, копії якої надсилаються учасникам судового провадження. Після проведення підготовчих дій та отримання матеріалів кримінального провадження суддя-доповідач постановляє ухвалу про закінчення підготовки та призначення касаційного розгляду [2]. Постановлені суддею-доповідачем під час

підготовки касаційного розгляду ухвали за своїм змістом повинні відповідати вимогам частини 1 статті 372 КПК України й містити три частини, такі як вступна, мотивувальна та резолютивна.

Висновки. Викладене свідчить про те, що підготовка касаційного розгляду є самостійним етапом стадії провадження в суді касаційної інстанції, під час якого суддя-доповідач одноособово здійснює процесуальні дії, спрямовані на забезпечення подальшого касаційного розгляду кримінального провадження. Система цих дій і граничний строк їх виконання визначені законодавцем у частині 1 статті 430 КПК України, аналіз практики застосування якої дав змогу виявити низку проблем правозастосовного характеру, пов'язаних перш за все з недостатністю закріпленого у зазначеній нормі десятиденного строку для своєчасного здійснення суддею-доповідачем підготовчих дій. Наведене вказує на доцільність уточнення нормативно закріпленого строку виконання суддею-доповідачем процесуальних дій, пов'язаних з підготовкою касаційного розгляду, що підлягає визначенню з урахуванням як необхідності забезпечення засади розумності строків, так і низки об'єктивних чинників, які виключають можливість вчинення підготовчих дій протягом строку, визначеного частиною 1 статті 430 КПК України.

Література

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Бобечко Н.Р. Апеляційне та касаційне провадження у кримінальному судочинстві України : дис. ... докт. юрид. наук : спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність». Львів, 2016. 498 с.
3. Інструкція з діловодства ВС : затв. Наказом керівника апарату Верховного Суду від 31 січня 2020 р. № 11.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / відп. ред.: С.В. Ківалов, С.М. Міщенко, В.Ю. Захарченко. Харків : Одиссей, 2013. 1104 с.
5. Ухвала ККС ВС від 27 липня 2021 р. у справі № 241/961/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98586325>.

6. Ухвала ККС ВС від 13 вересня 2021 р. у справі № 521/15375/14. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99556384>.

7. Ухвала ККС ВС від 30 серпня 2021 р. у справі № 727/5464/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99277807>.

8. Ухвала ККС ВС від 27 листопада 2020 р. у справі № 307/1403/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93150042>.

9. Ухвала ККС ВС від 3 лютого 2020 р. у справі № 456/1917/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87393355>.

10. Ухвала ККС ВС від 25 лютого 2021 р. у справі № 751/9003/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139530>.

11. Ухвала ККС ВС від 13 вересня 2021 р. у справі № 402/581/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99556615>.

12. Ухвала ККС ВС від 31 серпня 2020 р. у справі № 481/227/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91260723>.

13. Ухвала ККС ВС від 15 листопада 2021 р. у справі № 699/434/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101100309>.

14. Науково-практичний коментар Кримінального процесуального кодексу України : у 4 т. / за заг. ред. О.В. Стовби. Харків : Видавничка агенція «Апостиль», 2015. Т. III. 372 с.

15. Справа «Коробов проти України» : Рішення ЄСПЛ від 21 липня 2011 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_790.

16. Справа «Гриб проти України» : Рішення ЄСПЛ від 14 грудня 2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d51.

17. Ухвала ККС ВС від 16 жовтня 2019 р. у справі № 567/132/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85009250>.

18. Ухвала ККС ВС від 17 листопада 2020 р. у справі № 318/2199/16-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92902784>.

*Скоковська Я. П.,
аспірантка кафедри кримінального процесу,
детективної та оперативно-розшукової
діяльності
Національного університету
«Одеська юридична академія»*